

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

Grup Başkanlığı

Sayı : 13870
Tarih : 13.08.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.
Gereğini saygılarımla arz ederim.13/08/2021

Av. Abdullah Koç
HDP Ağrı Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	Adalet
Tarih : 01 Ekim 2021	Esas No: 2/3775

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
13 Ağustos 2021
Numara

TBMM
GENEL EVRAK
13 Ağustos 2021
No. 856909
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Çıplak arama uygulamasının son dönemde işkence suçu kapsamında eril bir şiddet biçimi olarak ve başta kadınlara yönelen özelliği dikkate alındığında, özellikle işkence görenlerin maruz kaldıkları olaylarla mücadele edilmesi, yaşamak zorunda kaldıkları olumsuzlukların kabul edilemezliğinin önemle vurgulanması, toplumsal cinsiyete bağlı eşitsizlikleri şiddetlendiren bu tür uygulamaları da gözeterek kadınların, erkek egemen toplumda hakları gözetilmesi gereken bir grup olarak değerlendirilmesi de önem kazanmaktadır. Devlet yetkililerinin her türlü yalanlamasına karşın TİHV'e başvuran kişilerin aktardığı bilgilerden 'çıplak arama ve iç beden muayenesinin' son on yılda hem gözaltı hem de hapishanelerde bir işkence yöntemi olarak yeniden yaygınlaştığı görülmektedir. TİHV'e yapılan başvuruların, ülke çapında işkence ve diğer kötü muamele fiillerine maruz kalanların çok az bir bölümünü kapsadığı ve cinsel şiddet anlamına gelen fiillerin daha zor aktarıldığı/paylaşıldığı dikkate alındığında durumun vahameti daha da açık olarak anlaşılmaktadır.

2010 ile 2019 yılları arasında TİHV'e başvuran toplam 241 kişi gözaltında çıplak arama/soyma uygulamasına maruz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca bu kişilerden 28'i vücut boşluklarında arama yapıldığını belirtmişlerdir. Bu veriler, gözaltına alma yönetmeliğinde çıplak aramaya yönelik bir düzenlemenin bulunmadığı da düşünüldüğünde söz konusu fiilin keyfi, yaygın bir uygulama ve sadece günümüzde değil uzun yıllardır var olan ciddi bir sorun olduğuna işaret etmektedir. İHD Dokümantasyon Merkezi ve Merkezi Hapishaneler Komisyonu tarafından tespit edilebildiği kadarıyla 2020 yılında ülke hapishanelerinde çıplak aramaya direndiği için fiziksel şiddete maruz kaldığı veya çıplak aramaya zorla maruz bırakıldığı iddia edilen kişi sayısı ise en az 174'tür.

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 28. ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük 'ün 46. Maddelerine dayanmaktadır. Yönetmelik'in 28. Maddesine göre, makul şüphe bulunması durumunda aramanın, neden ve nasıl yapılacağına kişiye anlatılması ve aynı cinsiyetten görevliler tarafından, mümkün olan en kısa sürede bitirilmesi şartıyla yapılabileceği düzenlenmektedir. Buna göre, arama, kimsenin görmemesini ve bedene mümkün olduğunca dokunulmamasını sağlayarak ve kişinin utanma duygusunu en az ihlal edecek şekilde yapılmalıdır. Tüzük 'ün 46. Maddesinde ise, Yönetmelik'in 28. Maddesinde getirilen şartlar korunarak, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşyanın bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurumun en üst düzey amirinin gerekli görmesi halinde çıplak arama yapılabileceği düzenlenmektedir. Her iki maddede de arama yapılan kişinin arama süresince tamamen çıplak olamayacağına yer verilmektedir.

Görüldüğü üzere, "utanma duygusunu *en az* ihlal edecek şekilde" denilerek aramanın hali hazırda onur kırıcı olduğunun ön kabulü ile yapılan çıplak aramaların tek dayanağı bir yönetmelik ve tüzüktür. Oysa Anayasa'nın 17. Maddesine göre kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye tabii tutulamaz ve Anayasa'nın 13. Maddesine göre temel hak ve özgürlükler ancak kanunla sınırlandırılabilir. Yine Anayasa'nın 90. Maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir ve temel hak ve özgürlükler söz konusu olduğunda, kanun ile uluslararası sözleşme arasında bir uyuşmazlık çıkması durumunda uluslararası sözleşme hükümleri esas alınır.

Bu uluslararası sözleşmelerden biri de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir (AİHS). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), çıplak arama ile ilgili kararlarını AİHS'nin 3. Maddesinde düzenlenen işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı ve 8. Maddesinde düzenlenen özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı altında vermektedir. AİHM'nin yerleşik içtihadına göre, işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı demokratik toplumların en temel değerlerinden biridir ve terörle mücadele ve örgütlü suçlar da

dahil olmak üzere, en zor koşullarda bile, işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı ihlal edilemez.

AIHM'e göre, cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin çıplak aramaya maruz kalmaları 3. Maddeye aykırılık teşkil edebilmektedir. AIHM, konu ile ilgili kararlarında, cezaevi güvenliğini sağlamak ve cezaevinde kargaşa çıkmasını önlemek için bazı durumlarda çıplak aramanın gerekli olabileceğini ancak bu durumlarda dahi aramanın uygun şekilde yapılması zorunluluğunu vurgulamaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Çıplak aramanın, tutuklu ya da hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde nasıl yapılacağı kadar yasal dayanağı da belirsizlik içeriyor. Öncelikle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması" başlıklı ve bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla şüpheli veya sanık üzerinde cinsel organlar ve anüs bölgesini de kapsayacak şekilde iç beden muayenesi yapılabilmesine izin veren 75. Maddesinin, bir aramadan değil, doktor veya sağlık mesleği mensubu tarafından yapılması zorunlu bir muayeneden bahsetmesi nedeniyle burada kullanılamayacağını belirtmek gerek.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 36'ncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Hiçbir hükümlü üzerinde çıplak arama yapılamaz.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.